Istori' e Shqipërisë

prej

N. H. F.

BKSH

SOFJE
1899

BKSH

ISTORI

E

GQIIPRISE

IIREJ

N. H. F.

Çmimi 60 qin. 3 gr.

SOFJE

—

NDE GTYIIEGKROIET GQIIE „MBROEESIA“

ostilnica „Carigrad“, Ulica Vitoša.

1899

BKSH

BKSH

ISTORI

E

ЄQIПЄRISЄ

ПREJ

N. H. F.

Çmimi 60 qin. 3 gr.

SOFJE

NDЄ ЄTYПЄЄKROИЄT ЄQIПЄ „MBROΘЄSIA“

Gostilnica „Carigrad“, Ulica Vitoєa.

1899

BKSH

BKSH

ISTORI

ε

ƆQIΠƐRISƐ

I

ΠRINDITƐ T' ANƐ

Ɑqiƿetarete jane bijt' ε Πελasgevεt, Πελasgete εrđe 4000 vjεt ƿara K. nga Asija, zune Grεkerin' ε Ɑqiƿerine. Mê ƿasdaj εrđe te huaj ne Grεkeri, đε nga Πελasgete mê te ɢumet u hóqne ne Ɑqiƿeri; te ƿaket u ƿerzjεne mε t' arđurite, đε uquajtine mê ƿasdaj Grεker a Eline. Nga Πελasgete ɳe tufe uhođe n' Itali đε dukε ƿerzjεre mε te tjεre bene Λatinete. Andaj Grεkerite đε Λatinet iɢine fis mε Πελasgete, đε ɡuh' ε tyrε ƿeɳet' i ka nga ɡuh' ε Πελasgevεt. Eđε bεsa, qe kiɢine Grεkerit' ε Λatinet' iɢtε ε Πελasgevεt. Andaj te trε kombεte kiɢine afro ɳe bεse. Λatinete, dukε ƿerzjεre mε kombεt' ε égere t' Evroƿese, bene Evroƿasit' ε sotme, qe jane: Ita-

liane, Francɛze, Spaɳole, ɛ Rumune ðɛ Hortɛgize, ɛtj. Sλavete, qe ndahɛne me disa filirra, jane bijt' ɛ Sqiðevɛt tɛ moçim. Eðé Γɛrmanete, Skandinavasite, Ingilizete ɛtj. jane bijt' ɛ Tɛvtónevɛt te vjɛtere.

S'dihɛte a pɛne ɳɛres te tjɛre Hɛλasgete kur ɛrðe ne Gqiperi, a nuke. Si ðote Straboni ðɛ piðe te vjɛterite ɛkroɳes, nga Saλahora ɛ poɛte iɛine te huaj; andɛj ɛ tutjɛ, iɛine Grɛkere; do mɛ ðene, sɛ atjɛ ɛ kiɛine kufine qemoti, si ðɛ sot. Nuke vɛtem Gqiperi ɛ sotmɛ, po qe nga Saλahora, ðɛ qe nga Sɛlaniku, ɛ pɛr ne Trijɛɛte iɛine piðe bijt' ɛ Hɛλasgevɛt. Me te tɛjme Θraqit iɛtɛ pɛmɛt' i Gqɛhɛt, ðɛ nga Trijɛɛta ɛ poɛte iɛine Qéltete ðɛ Dácerite ɛtj. Hasdaj dukɛ ɛtuare te tjɛrete unguɛtúane kufit' ɛ Gqiperise.

Hɛλasgete ndaheɛine ne ɛume filirra ɛ ne ɛume qɛvɛrirra te vogela, si ðɛ Grɛkerite; po kiɛin atá zakonɛ (liga), até pak, até puhe ɛtj. Te huajte ɛume hɛr' i pandɛhne filirerate kombɛ te vɛçante. Filite piðe kíɛine te benine ɳera mɛ tjatrene, kiɛin ðɛ kruɛqirera, po s' ɛkonine piðeɳe mɛ paqe, kiɛin ðɛ ɛume hɛre luftera ne mɛst te tyrɛ.

Eðé sot Gqipetarete ndahɛne ne filirera, si Toske, Gɛge, Çamere, Labere, ɛtj., ɛtj.; po jane piðe ɳe komp, ɛ kanɛ ɳe puhe. Γuha ɛqip ɛ sotmɛ

eɕte Πɛλasgíɕtja, q 'eɕt' ɛ bij' ɛ Sanskritɛse, q' eɕte ɲuh' ɛ Hindit ɛ vjɛtere, ðɛ mem' ɛ ɲiðe ɲðheravɛt t' Evrɲpese. Πo dukɛ pare ɲiðe ɲuhet' ɛ ɕkruara te mɲçimɛ, qe jane ndruare, nuke mundime tɔ ðɛmi sɛ Gqipetaret' ɛ mɲçim flisnin ɲuhene tene si eɕte sɔt se ɲiðaɕ.

Eɕte per te habiture, dukɛ qene Gqipetarete mê te pare n' Evrɲpe, ɛ áterit' ɛ ɲið' Evrɲpasɛt, qyɕ nuke kane ɕkruare ɲuhen' ɛ tyrɛ! Sindekur i muape Elinete ɕkrɲɲate nga te huajte, si i muape Λatinete nga Grɛkerite, ɛ ɕkruane ɲuhen' ɛ tyrɛ, muntnine ðɛ Gqipetarete, t' i mɛrnine nga Grɛkerit, a nga Λatinete. Qyɕ pojti ɲe komp mijera vjɛt pa ɕkrɲɲa ne mɛst te fqiɲevɛ mɛ ɕkrɲɲa? Jane ðɛ ɕume nga te dituríte qe kane ðene, sɛ Gqipetaret' ɛ vjɛtere kiɕine ɕkrɲɲa te ɲuhes se tyrɛ, ɛ pasdaj kane humbure.

Gume te diture ðone: sɛ Gqipetaret' i muape qemoti ɕkrɲɲate se pari nga Finikasite, pa nga Gqipetaret' ɛ mɲçim i muap' Elinet' ɛ vjɛtere.

Jane ɲendure gure germaðaɕ ne Gqiperi te mbɛturê nga kɔ̈h' ɛ vjɛtere, te cilete jane ɕkruare mɛ ɲuhe ɕqip ðɛ mɛ ɕkrɲɲa ɕqip.

Keto ɕkrɲɲa uɕembeλɛjne mê ɕume ɕkrɲɲavɛt te Finikasɛt, sɛ ɕkrɲɲavɛt' ɛ vjɛtera t' Elinevɛt. Andaj, ðone sɛ Gqipetaret' ɛ vjɛtere i

muape skroqate nga Finíkasite, Grékerit' ε moçim i muape nga Qipetarete*).

Ho skroqat' ε vjetera te Qipese vetem ner guret, qe dame mê siper i soheme, nuke petke. Andaj ja stijeme qe s' jane perdorure sume.

Soheme qe sume kombε te vjetere s' kane pasure skroqa, dε s'kane as sot. Evropasite pidε skruanin ε kendonine Latinistene, pake vjet kane qe skruhene puherat' ε Evropese dε te Qehet mε skroqat' ε Kadmose, do-mε-dene te Grekervet ε te Latinevet.

Qipetaret' ε moçim besonine Hyjne, dε ne malt te Tomorit iε faletorε ε ti, qe duhej „Bodone", serbetoret' ε faletorεs isine gra plaka, qe stinine dε fatn' ε nerezise. Qpesi q' idemi sqipε, iste pas besese zogu i Hyjit, dε sen' ε trimerise. Andaj ε kisine ne flamuret Qipetaret' ε vjetere, pa nga sqipja uquajtne Qipetare.

Qipetarete keté emer ε kane pasure qe qemoti, po te huajte emerin' ε baske s' ua dinine, andaj kane skruare emerat ε filirravet, ε t' vendevet veçan si: Maqedoni, Maqedonas, Iliri, Ilirin, Epire, Epirote, Θesprotin, Molosin, etj., etj.

Straboni dote se kater-mbe-djete filirra jane vetem n' Epire; po prape dote se te pide Epi-

*) Hahn. Albanesische studien.

rótete ðɛ Maqɛðonasite jane ŋe fare, do-mɛ-ðene q' iɕine te giðe Ɠqipetare n' até kohe.

Ɠɛgese Elinet' ɛ moçim i ðoɕine gige (gígas), ɛðé kjo fjale doj-mɛ-ðene bûp' i forte. Fjala Epire eɕte nga fjala ɕqip: épere, sipere. Fjala Ilir' eɕte prape ɕqip: do-mɛ-ðene ilire, vent' i lir' ɛ i pa pɛnguare; fjala Albani eɕte nga fjala ɕqip Arbeni, Maqɛðonia eɕte Maðe-ðɛni, qe do-mɛ-ðene, vent' i gɛre.

Nga giðe mbrɛterɛt ɛ vjɛtere te Ɠqiperise, eɕte mê mɛ ɛmere Alɛksandr' i Maŋ, i bir' i Filipit, q' iɕ mbrɛt' i Maqɛðonise, i cili mori giðe Grɛkerine ðɛ mundi mbrɛterin' ɛ Ilɛrsise. Alɛksandr' i maŋ iɕtɛ mbrɛt' i giðe faqɛs' se ðɛut. Ky ŋɛri pa ɕok ne jɛte, eɕte Ɠqipetar; sɛ Maqɛðonia s' kiɕ tjatere komp, vɛç prindevɛt t' ane n' até kohe. Ilo te kendojme Bimoɛðene do ta mareme vɛɕɕ mire, ç' iɕ Filipi ɛðé Alɛksandri. Alɛksandri kiɕ mesoŋes Aristotɛle, q' iɕtɛ fiλosof mɛ ɛmere ðɛ kiɕ mesuare fort mire Grɛqiɕtɛn' ɛ vjɛtere, Iliaðen' ɛ Omirit ɛ dij me goje; po nuk' iɕtɛ Grɛk, iɕtɛ Ɠqipetar ɛ bir Ɠqipetar'. Ata, q' ɛ din' istorine ɲer ciɲɛ, munt te geŋɛhɛne, po ata, q' i dine peŋet' ɛ istorise, ɛ kane mape vɛɕɕ faqɛza qe Alɛksandri s' iɕ as Grɛk as Buλgar, po iɕ bupe Ɠqipetar.

II

FJALƤT' E TƤ DITURET

Ɠume te diture t' Evroƥese kane ƥunuar' ɛ kerkuare ɡurmet' ɛ peŋet' ɛ Ɠqiƥetarevɛt ɗɛ te te-nɡaravɛt t' atyrɛ.

Sot ka dale ne ɠɛɠt faqɛza ɗɛ eɠ e vendosure ƥuna, ɛɗɛ́ fund' i kerkimɛvɛt.

Grɛkerite, qe duane te mapene ɡiɗe miresite mi vɛthɛ, ɗone sɛ Ɠqiƥetarete kane arɗure ƥas Kriɠtit, si ɗɛ Ɠqɛhte.

Jane dy Albani: ŋe n' Asi ɛ ŋe n' Itali, ƥo s' ɛ dine nɡa ɛrɗe Ɠqiƥetarete ne kohet q' u ƥerzjɛne kombɛte, nɡ' Asia, a nɡa Evroƥa.

Kejo dot' iɠ m' ɛ mire ƥer nɛ, sɛ dota kiɠim istorine ɠume te ɠkurtere.

Ƥo ç' te ɗuaɠ, qe nuk' eɠte fjal' ɛ vertɛte!

Sot diturite nxuape Ɠqiƥetare te vjɛtere, ɛɗɛ́ upefyɛ faqɛza, q' Elinete jane te mblɛɗure ƥrɛj Eɡyƥtɛ, ƥrɛj Finiku ɛtj. ɛtj.; si ɛ pefɛn ɛɗɛ́ istori ɛ tyrɛ.

BKSH

Grɛkerite ca mê pare nuke vɛtem Gqipetaret' ɛ vjɛtere, po giđe kombɛt' i zinine per Eline!

Sɛ Alɛksandrin' ɛ Mađ ɛ Hipon' ɛtj., q'i kane đɛ sot per Eline! Ho đɛ até Skendɛr-bɛne ɛ zene si Elin!

Oh! sa turp i mađ! Te levdohɛte qɛriu mɛ get te botese!

Nuke vɛtem te diturit' ɛ Evropese, qe đone: „Gqiperia ka qene giđeqe vend' i trimavɛt. Omiri ne Gqiperi gɛti Aqilɛhtine, Grɛkerija Alɛksandrin' ɛ Mađ, ɛ Hapa — Skendɛr-bɛne".

Ho đɛ ata Elinet' ɛ vjɛtere, te vene rê ɛ te mesojne mire Omir' ɛ Irođotne, Strabon' ɛ Hautarhone ɛ te tjere, dota mapene vɛɛɛ, ɛ dota ɛohene faqɛza te drejtene.

Grɛkerite keto fjale si đon' aqe nga padija, sa nga djalezija ɛ nga đelperija, qe duane mɛ te pɛmɛ ɛ mɛ ç'do fare ɛtrigerijɛ, te genɛjne ata, qe s'dine.

Nɛvɛ s'kɛmi nɛvoje tɛ depojme te huajte, q'i đone keto per qelimɛt te paqena te tyrɛ.

Gqipetari eɛte m'i vjɛtre nga giđe kombɛte, qe jane sot.

Kok' ɛ Gqipetarit eɛte m' ɛ çquare, đɛ pervɛç kesaj m' ɛ plotte nga trute đɛ m' ɛ ɛume nga mendja, sɛ po mendja ne trut eɛte.

Elinet' ε Λatinete jane perzjere ϭume here me te tjere, ε jane udryϭuare ðε atá aϭtu pra εðé puh' ε atyre.

Πo Ϭqipetari eϭte fjeϭt' ε i pa perzjere, si ðε puha ϭqip.

M' ε mire, m' ε vjetere, m' ε fisçime ðε m' ε pa perzjere eϭte far' ε Ϭqipetarite. Nga Ϭqipetarete kane dale giðe perezit ε mbeðεη t' Istorise ne jete.

Filipi, Aleksandri, Aristotεli, Πipua, Tefta, Πtolemεηte, Selefqiηte, Konstantin' i Mað me ϭoke, Skenderbeu me te tjerete, Qyprilite, Mehmet-Aliu, Ali-paϭa, Dora d' Istria etj. etj.

Ketu na ka prure sot diturija ðe te mesuarite ε kane pefyere faqeza.

Te padirurit' a te zott' ε nakarit ε te qeλimevet ε te geηeϭteravet ne mos beϭojne, lete mundohene, te mesojne, pa dota mapene veϭ faqeza, se ε vertεta eϭte ne ϭeϭt per t' urtete.

BVSH

III

TOSKËRIJA

Qiperija ndahej qemoti me tri cope: ë para Toskerija, ë dyta Maqëdonija, ë treta Qegerija. Toskerija quhej dë Ipiro, Qegerija duhej dë Iliri.

Ne Toskerit nga Oësalija donc erde Pëllasgete. Ter me 1529 para Kristit Toskerija quhej Pëllasjí. Ne luftet te Tróese, Toskete kisine vature ndihmes per Grekerite me 1270 para K. Nga gide mbreterete, qe leftuane Tróene, më trim ë më bupe iste Aqilehti, mbret i Oësalise. Ajy is vete Qipetar. Pas luftes' se Tróese ukdyë i bir' i Aqilehtit Pipoja dë mbreteroj ne Toskeri, pas ati i biri Molosój (Malesori), pas ati iveljaj Pielli nga (fjala pjell), pas ati 15 mbretre skuane per me 430 vjet para K. Nga te 15 mpreteret me më emer' este Admiti me 470, qe mbajti Oëmistokline, kur ë debuane nga Grekerija; me 430 mbreteroj Oapipi, qe duhete së pruri përes te diture nga

Grɛkerija per te mesuare ajy ðɛ komb' i tij.

Θuqiðiði ðote, qe me 430 para K. ca filírera nga te Toskerise kiɕine ðimokrati, ɛ te tjɛrate kiɕine mbreterí; nga mbrɛtrɛte zê ngojɛ Opiðe ðɛ Andiohne, ðɛ ðote: Moλosoɳte iɕine fara m' ɛ fort' ɛ m' ɛ ɕume. Laberine Grɛkerit' ɛ quanine Haoni, Çamerine Θɛsproti, mɛsn' ɛ tyrɛ Moλosi ɛtj. ɛtj. Fjala Moλosi ngan qe te jɛte Malesi.

Has Θapipit mbrɛteroj i biri Alqɛti ne Malesi me 380 qe, pat ðɛ ɕume miqesi ɛ liðjɛ mɛ Aðinasite. Has keti mbrɛteruane te dy te bijte Ariva ðɛ Nɛoptolɛmi baɕke, pasdaj Ariva deboj Nɛoptolɛmne ðɛ mbrɛteroj vɛtem. Ariva iɕtɛ fort i diture, ɛðɛ mbrɛteroj mɛ maðeri, vû ðɛ lige ne vent te tij. Ariva kur vdiq nuke 'a djalen' ɛ maû Alqɛtne ne front, sɛ iɕ i aɕpere, po la te dytine Eaqiðe.

I bir' i Nɛoptolɛmit Alɛksandri mɛ ndihmet te Filipit, te mbrɛtit te Maqɛðonise, q' ɛ kiɕ kunat, ɛ deboj te kuɕrine Eaqiðe ðɛ ndeɳ vɛte ne front te Malesise.

Alɛksandri mbrɛteroj mɛ trimeri ɛ mɛ ɕume miresi. Dukɛ pare Romasite qe po mirnine fuqi Alɛksandri, ɛ kupetoj qe ŋe kohe Roma dote behɛj armikɛ ɛ Θqiperise, ðɛ zû luftene mɛ tê;

hɛren' ɛ pare lufta ivatɛ ɕume mbare, po hɛren' ɛ dyt' ɛ vrane mɛ te pa-bɛse.

Alɛksandri mɛ mos lene maɕkuâ, ndeɳ ne front Eaqiâi i bir' i Arivese. I aqiâi dukɛ ndihure Olimbiaâese ɛâɛ Alɛksandrit t' Egɔse, upriɕ mɛ armikn' ɛ tyrɛ Kasandrone, qe doj te behɛj mbrɛt ne Maqɛâoni. Mɛ xegimt te Kasandrose ungrine Malesorete kundrɛjt Eaqiâit, ɛ perzun' Eaqiâe âɛ dergoj Kasandrua ɳe nene-mbrɛt ne front t' atij. Ilasdaj upɛnduane Malesorete, ɛ debuane nene-mbrɛne, ɛ hipi se riɕ Eaqiâi.

Ilas dy vjɛt leftoj Eaqiâi mɛ Kasandrone âɛ uvra buperiɕt.

I bir' i Eaqiâit eɕte Ilipua i maâ, q' ɛ la dy vjɛç i ati. Maqɛâonasite pas vdɛkjɛs' s' Alɛksandrit hyne ne Malesit, Ilipon' ɛ muape miqt' ɛ t' ɛt â' ɛ ɕpetuane nga Maqɛâonasite ɛâ' ɛ ɕpune n' Iliri (Gɛgeri) tɛ mbrɛti, qe âu*h*ɛj Gλafko. E ɕoq' ɛ Gλafkose Erona, q' iɕ nga dɛr' ɛ Eaqiâit, ɛ piti Ilipone si djalen' ɛ saj. Ibir' i maâ i Arivese Alqɛt' i dyte, q' iɕ i debuare ne Siqɛli, ukâyɛ mɛ ndihmet te Siqɛliasɛt, ɛrâi âɛ zu fron' ɛ Toskerise, ndoqi Maqɛâonasite, âɛ mɛ pahir ɛ beri Kasandrone q' ɛ ɳohu per mbrɛt te Toskerise. Ilas ca

kohɛ zu ɛ mundontɛ ɣenjɛne Alqɛt' i dyte, andaj ɣenja ungrit ð' ɛ vrane mɛ ɣiðe katre te bijte. Has kesaj ngarjɛ Toskerija mbɛti pake kohe pa mbrɛteri.

Hipua i mað ube dymbeðjɛte vjɛç, ðɛ ɛrði ɛ zu fron' ɛ t' ɛt mɛ ndihmet te Gλafkose; po pas pɛse vjɛtɛ ɛ ftoj Gλafkua me dasmet te te-birt; pa vatɛ ne Gɛgeri. Hipua tɛk iɛ me dasme, vendesit' ɛ tij mɛ xegimt te Maqɛðonasɛt prune nga Maqɛðonija Nɛoptolɛmne ð' ɛ vune mbrɛt.

Hipua nga Gɛgerija uhoð ne Morɛt, q' iɛ mbrɛt i kunati Bimitri, ɛðɛ baɛke mɛ Bimitrin' undoð ne ɛume luftera. Hasdaj vatɛ n' Egypte tɛ mbrɛti, qe ðuhɛj Htolɛmɛo, atjɛ umartua mɛ te mbɛsen' ɛ Htolɛmɛose, qe quhɛj Andigone. Dukɛ mape ndihme pasdaj nga Htolɛmɛoja ɛrði, ɛ mori te ɛumat' ɛ anevɛt te Toskerise. E per te mos pasur' armik ɛ beri ɛok Nɛoptolɛmne Hipua, ðɛ mbrɛteruane te dy baɛke, pas vdɛkjɛs' se Nɛoptolɛmit qendroj vɛtem Hipua.

Hipua iɛtɛ nga qɛrezit' ɛ paλe, andaj i ðone Hipua i mað: sɛ vertɛt ka qene bup' i ndjɛr' ɛ i levduare ɛume. Hipua mori n' ate kohe ɛume vendɛ, ɛ ube mbrɛt i mað, ðɛ beri

luftera te ɕuma. Mori Korfuze, ɕume vendɛ t' Italis' ɛ te Siqɛlise, mundi mbrɛtrɛt' ɛ Maqɛđonise, Antigone ɛđɛ Bimitrine, mori Θɛsaline, đɛ ŋe co e te Maqɛđonise, leftoj si bupe mɛ Romasit, q' iɕine te fort' ɛ mɛ fuqi te mađɛ. Hasdaj i ra Morɛse đɛ kiɕ mape qytɛtn' ɛ vjɛtere, qe đuhɛj Argo. He grua nd' Argo i ra Hipose tɛk ɕkontɛ n' uđet mɛ ŋe tjɛguđe ne koke đɛ vdiq me 172 para K. Ne kohet te Hipose Toskerija iɕtɛ mɛ ɛmere ne giđe bote ɛ mɛ ndɛr te mađ.

Has Hipose mbrɛteroj i biri Alɛksandr' i dyte. Alɛksandri qe kiɕ trimerin' ɛ t' ɛt ɛ mundi Andigone, mbrɛn' ɛ Maqɛđonise, đ' ɛ beri qe hoqi dore nga deɕira, qe kiɕ te mir Toskerine.

Has Alɛksandrit mbrɛteroj ɛ ɕoqɛja Olimbia, sɛ dy te bijt. Hipua đɛ Htolɛmɛoja iɕine te vɛgele. Ne kete kohê Etoliŋte, qe qɛne ŋe komp nga Grɛkerija, muape pake vent nga i Toskerise. Hosa upit đjál' i mađ, q' iɕ Hipua i trɛte, zû luftene mɛ Etoliŋte qe t' i deboŋtɛ; po ra s' mundjɛ n' uɕterit đɛ mbrɛt' i ri vdiq.

Ne front ndeŋ i veλaj Htolɛmɛoja, Ne keto kohera fron' i Toskeris' iɕtɛ ne Narte; po

Nartes' ahɛrɛ i ðoɕine Amvraqi. Γenja nde ditet te Itolɛmɛose mori deɕiren' ɛ ðimokratise ð' ɛ vrane mbrɛne. Πo prape ube mbrɛteri, ðɛ mbrɛteroj ɛ motr' ɛ Itolɛmɛose Biðamija, qe qɛ grua trimɛ ɛ mɛ ment. Πas ca kohe ungrine se riɕ, ð' ɛ vrane mbrɛterɛɕene mɛ te pabɛse. Πas kesaj ube Toskerija disa mbrɛteri te vogela ɛ disa ðimokrati.

Nga giðe mbrɛtrɛt' ɛ Toskerise m' i mir' iɕ Alɛksándri, q' iɕ i veλaj i Olimbiaðese, ɛ cila iɕ mem' ɛ Alɛksandrit te mað. Ky Alɛksandri dɛɕ te mir giðe pɛrendimne, si i nipi, qe mori giðe lindjɛne, po uvra mɛ te pabɛse n' Itali. Πa eɕte Πipua i mað, qe ka leftuar' ɛ ka mundure giðe botene.

IV

MAQEÐONIJA

Maqɛðonija ndahɛj ne ɕume ɛmera ðɛ Maqɛðonasite ne ɕume filirera. Mbrɛteri ɛ Maqɛðonise nis nga 1392 para K. Пɛj 15 filireraɕ, q' iɕine giðe Пɛλasge. Ne luftet te Troese mbrɛt' i Maqɛðonise Пɛλasgoni i ndihu Пriamit, q' iɕtɛ mbrɛt' i Troese. Maqɛðonija kiɕtɛ ɕume qytɛtɛ; po mê mɛ ɛmer' eɕte Emaðija (ɛ maðja) ðɛ Пɛla, qe kane qene kryɛqytɛtɛ qemoti. N' ɛmerit t' Emaðise eɕte quajture Mat' i sotme, q' eɕte ne Gqiperi.

Me 796 para K. Karanua ɛrði nga vent i huaj, mori Emaðine, ðɛ beri ɳe mbrɛteri te rɛ, trɛ, q' ɛrðe nga fis' i tij, ɛ baɕkuane giðe Maqɛðonine me ɳe mbrɛteri. Me 492 uɕteri ɛ Bariose, q' iɕ mbrɛt' i Пɛrsise, ɛrði ne Maqɛðoni, Maqɛðonija liði miqesi mɛ Пɛrsete, po me 479 upriɕ mɛ Пɛrset' ɛ liði miqesi mɛ Grɛkerite. Me 401 Maqɛðonija iɕtɛ ɕum' ɛ

perzjere. Kur ube mbret Filip' i dyte me 360 para K. ustrua vendi. Has Filipit s Aleksandrit te mad ubene prape sume trazims ne Maqedonit. Me 278 qendroj ne mbreterit femij' s Antigonit. Kjo mbreteri kis veç Maqedonise, Oesaline, qe cope te Toskerise, ds qe cope te Grekerise.

Mbretret' s Maqedonise jane keta: Karanua me 796, Csnua 766, Trimi 738, Herdiku 695, Argua 637, Filipi 609, Ajeropi 576, Alqeti 556, Aminti 538, Aleksandri 496, Herdiku i dyte 452, Arqelaoja 429, Oresti 405, Arqelaoja i dyte 402, Amint' i dyte 398, Hafsania 397, Amint' i trete 388, Aleksandr' i dyte 370, Htolemeoja 369, Herdiku i trete 366, Amint' i katerte 360, Filip' i dyte 359, Aleksandr' i Mad 336, Filip' i trete 323, Aleksandr—Egua 317, Kasandri 311, Filip' i katerte, Andipatri, Aleksandri 298, Bimitri 295, Hipua i Toskerise 287, Lisimahu i Oraqit 286, Selefkua i Syrise 282, Htolems—Ceranua 281, Melsagri 279, Andipatri prape 278, Andigon—Gonati 278, Hipua prape 274, Andigoni se ris 273, Aleksandr' i bir' i Hipose 267, Bimitr' i dyte 242, Andigon—Bosi 232, Filip' i pesete 221, Herseu 178, Andriskua 152 per me 148 para K.

Nga giđe mbrɛtret' ɛ Maqɛđonise iɕ m' i mire Filipi, ɕume m' i mire i biri Alɛksandr' i mađ. Mbrɛt' i Maqɛđonise Filipi, q' iɕ bir Ilɛ-λasgu ɛ ate Ɠqipetari, kiɕ kryɛqytɛt Ilɛlene, q' iɕtɛ ŋe qytɛt i mire qemoti afere Vodɛnese q' eɕte sot. Filipi nuke qendroj mɛ mbrɛterit qe gɛti nga prindet' ɛ tij, po kiɕtɛ nder ment punera te mbeđa, ɛ doj te behɛj mbrɛt' i giđe botese. Filipi iɕtɛ fort i mençim đɛ ɕume trim.

Me 338 para K. i ra Grɛkerise đɛ i mundi Grɛkerite ne Qɛrone mɛ giđe trimerit te Foqionit, q' iɕ i par' i Grɛkerɛt, đɛ mɛ giđe perpjɛkjɛt' ɛ Bimosđɛnit, q' i ɕtyntɛ Grɛkerite dukɛ đene: «ŋe i huaj po munt Grɛkerite! mê ç' prɛseme?»

Si umunt Grɛkerija, Foqionit i đane hɛlmine, Bimosđɛni per te mos rene ne dore uhɛlmua vɛte.

Me 336 Filipn' ɛ vrau ŋe nga te paret' ɛ tij, qe đuhɛj Ilafsani mɛ te pabɛse.

Alɛksandr' i mađ, q' iɕ ŋezɛt vjɛç, ɛ kiɕ mesoŋes Aristotɛle, ndeŋ ne front te t' ɛt.

Alɛksandr' i mađ, se pari ɕtroj vendɛte, q'i ɕine pɛđ sojɛ, pasdaj Θivene, qe kiɕ ngriture kryɛ, ɛ kiɕ vrare ŋɛrezit' ɛ Maqɛđonise, q' iɕine ruajtesit' ɛ qytɛtit, giđe qytɛtn' ɛ Θivese ɛ dopi,

vɛç ɕtepin' ɛ Hinđarit ɛ la. Hasdaj uhođ n' Asi mɛ 35000 bupa, ɛ leftoj. Nga giđe lufterate, qe beri mɛ Hɛrsine mê te mbeđate jane: E Granikut, ɛ Ipsose, đɛ ɛ fundit' eɕt' ɛ Arvilit, qe atjɛ upriɕ Bariua ɛ uɕteri ɛ mađ' ɛ Hɛrsise se giđaɕ, đɛ Barione ɛ vrane ŋɛrezit' ɛ tij.

Si mori giđe ç' kiɕ Hɛrsija n' Asit, uhođ n' Egypte, ɛđɛ mbrɛteri ɛ tij uxpɛrua ne pake kohe qe nga Nili ɛ pɛr ne Tune. Has Epyptese juđerđ Hindit. He nga mbrɛtrɛt' ɛ Hindit, Taksili jufal pa lufte; pas ati apiti ne lumet te Hindit; Hertɛj lumit ɛ pritɛ ŋe mbrɛt tjatere Hindas, qe quhɛj Horo, mɛ ɕume uɕtetare per lufte. Lumi kiɕ arđur' ɛ iɕ bere dɛtt, po bupen' ɛ jɛtese s' ɛ mbantɛ dot pesɛndi: i ra kalit mê pare nga giđe, kali, dukɛ bere not, nga diɕ mbytɛj đɛ i-zoti iɕtɛ ne pɛzik te mađ, ahɛrɛ ukđyɛ đɛ u đa ɕokevɛ: E bɛsonite qe te hyŋa ne te tiλe pɛzik per te bere zemerne tuaj?

Mɛ te hɛđure pertɛj lumene, i đɛu Hindasite, đɛ mbrɛn' ɛ zu te gaλe, po ɛ mbajti mɛ ɕume nđɛr mɛ vɛthɛ.

Alɛksandri doj te vij đɛ mê tutjɛ, po ɕoket' ɛ uɕtetaret' u-lođ' ɛ ukeŋune, đɛ ɛ kđyɛne.

Erâi ne Babiλone me 323 para K. Alɛksandri, ɛâɛ me 2 te Qɛrɕorit vdiq 33 vjɛç.

Alɛksandri mɛ Ɠqipetarete ne pake kohe vu si âame, ne dore giâe boten' ɛ ɳohure ne kohet te tij. Ne vers' aqe te rɛ, ne koh' aqe te pake beri pune ɕume te mbeâa, andaj iɕ i maâ mɛ te vertɛte. I maâ iɕ ajy, bupa iɕine âɛ Ɠqipetaret' ɛ asaj kohɛ.

Alɛksandri tɛk-do vatɛ, liroj ɳɛrezine, ndertoj vendine, beri uâe, qytɛtɛ ɛtj. ɛtj.

Alɛksandri mɛ Ɠqipetarete ɛ ɕpetoj ahɛrɛ Evropene nga âoɳt' ɛ Ilɛrsise, ɛ cila doj ta robetontɛ.

Te pasmit' ɛ Alɛksandrit te Maâ:

Mbrɛteri ɛ maâ' ɛ Alɛksandrit unda pas sojɛ; âɛ ca vendɛ ubene me vɛthɛ, ɛ ca i ndane ne mɛst te tyrɛ paresi ɛ Alɛksandrit: Ata qɛne Itolɛmɛu, Kasandri, Lisimahu âɛ Sɛlɛfkua. Te giâe keta iɕine Ɠqipetare.

Mê te mbeâat' ɛ ketyrɛ mbrɛterivɛ qɛne: Egypta n' Afrike; Syrija, Ilɛrsia, Kapaâoqia, Biâinia, Ilondua n' Asi; âɛ Maqɛâonija n' Evrope.

Egypten' ɛ Arabin' ɛ Ilalɛstine ɛtj. i mori Itolɛmɛu, qe qɛ m' i mir' i giâe te parevɛt. Sa mbrɛteruane pas Itolɛmɛut nga fis' i tija

n' Egypte ðuhɛne Itolɛmɛɳ. N' Egypte unɡaλe praɳe dritat' ɛ qytɛterise ne kohet te Itolɛmɛɳɛt.

Syrin' ɛ fqiɳet' ɛ saj i mori Sɛlɛfkua. Keta mbrɛter' uquajtne Sɛlɛfqiɳ. Sɛlɛfqiɳte iɛine giðeɳe ne lufte mɛ Itolɛmɛɳte.

Kasandri mori Grɛkerin' ɛðɛ Maqɛðonine.

Lisimahu mori Viðinin' ɛ Θrakene ɛtj.

Mbrɛterin' ɛ Iɛrsise ɛ beri ɳe Iɛrs, q' iɛ ɳga te paret' ɛ ðuhɛj Arsak. Kɛɛtu ubene ðɛ te tjɛrate vendɛ.

Mbrɛterin' ɛ Itolɛmɛɳɛt ɛ muape Romasite me 30 para K. pojti 270 vjɛt.

Sɛlɛfkua mori mê pasdaj ɛðɛ vendin' ɛ Lisimahut, po pake vjɛt para K. ra ðɛ ky vent ne doret te Romasɛt.

Si vdiq Kasandri, te dy djɛmt' ɛ tij uzune, Ɓimitri, q' iɛtɛ pɛrmiqyr' i Aðinese, udɛrð ɛ mori fron' ɛ Kasandrit.

Ilas pake kohɛ ɛ nxuape Ɓimitrine ɛ uvu i veλaj Antigoni.

EKSIT

V

GEGERIJA

Gegerija, qe duhej qemoti de Iliri, ka pasure mbret te pare, si done gide istorite, ne trim te mire, i cili quhej Ilire, se nuk' io i penguare. Ky ka vdekure me 1225 vjet para K.

I biri, Klini, mbreteroj pas soje.

Ky ne luftet te Troese u vate ndihm' Elinevet me otate-det' e dy anija.

Has keti eot' i biri, Dauni, q' e kane perzene.

Lburnet' e Goloante, q' ioine kombe t' apatisure t' Evropese.

Dauni ka vature n' Itali e ka bere qytetn' e Daunise me 1183 para K.

Hasdaj jane bere luftera te pata e te mbeda ne mest te vendeset e te t' arduret.

Me se fundi eote bere mbret Barduli, q' io nga fis' i Daunit.

Ky ka qen' i mir' e trim, ka bere lufte

ɕume, ka marɛ ðɛ vendɛ nga te Toskeris' ɛ te Maqɛðonise.

Ilo Alɛksandr' i mað ɛ ka debuar andɛj me 359 para K.

Ilas Barðulit ɛ ndau i biri, Klitua mbrɛterine ne mɛst mɛ te kuɕerine, i cili quhɛj Gλafko.

Te dy keta leftuane mɛ Alɛksandrin' ɛ mað, po pasdaj upaqesuan' ɛ i ðane ðɛ ɕoke ɕume per luftat' ɛ Asise.

Ilas vdɛkjɛs' s' Alɛksandrit te mað leftuane mɛ Elinete ðɛ i muntne se giðaɕ.

Mê pasdaj Gλafkua qasi Ilipon' ɛ mað ð' ɛ piti si djalen' ɛ vɛt.

Ilas Gλafkose ndeɳ ne front t' Ilirise i biri, Illurati.

Ky pas vdɛkjɛs' se Klitose ɛ baɕkoj mbrɛterine se riɕ ðɛ beri kryɛqytɛt Gkodrene, si ɛ kiɕine ðɛ prindit' ɛ tij.

Ilas keti ndeɳ i biri, Agroni, i cili deboj Elinete nga Dupesi ðɛ i mundi mɛ ɕume trimeri me 232 para K.

Ilas keti mbrɛteroj ɛ ɕoqɛja, Tɛfta, qe ka ɛmere te mað n' istorit, sɛ i biri Ilinua iɕtɛ i vogele.

Tɛfta iɕ mbrɛterɛɕe trimɛ ɕume, leftoj ðɛ

ne dett sâs ne tsrete, sume hsre ms Romasite âs i mundi.

Has asaj mbrsteroj Bimitri, qe leftoj âs ajy ms trimeri te sume ms Romasite.

Has keti mbrsteroj Fsnçua, i bir' i Illuratit, qe leftoj â' ajy ms Romasite sume hsre. Ku esste mbrst i fundit?

Gqiperija s tere âuhsj sume hsre Iliri, âs giâe Gqipetarete Ilirin.

Ilirija is s maâs sume sâs Ilirinte te sume.

Fqin' s tyrs issts komb' i Qsltst, i cili sot est' i humbure si âs sume kombs t' asaj kohs.

Romasite â' Elaâene s quajtne Iliri.

Gqipérija âs Gqipetari zirsne ngojs n' istorit ms kete smere, po te huajte ua âane ket' smre, pa Gqipetaret' s quanine Memeâsn' s tyrs Gqiperi âs vsthsne Gqipetar giâeqe.

BKSH

VI

ЄQIΠΡTARΡT' E TΡ HUAJTΡ

Romasite kiɢine fuqí te mađɛ, ꝑa vune ne dore ꝑiđe boten' ɛ diture ne kohet te tyrɛ.

Tɛfta leftoj buperiɢt me 228 ꝑara Kriɢtite Romene, si đame.

Romasite kiɢine zene luftera mɛ Maqɛđonasite me 212 ꝑara K. Πɛrsɛu, qe mbrɛteroj nga 178 ꝑara K. leftoj mɛ Romasite đ'i mundi ɢume hɛre. Πo me 168 ɛ mundi ne Πidne Πavλo-Emili, q'iɢ krɛj i uɢterise se Romese.

Γɛnçua, q' iɢ mbrɛt' i Ilirise, đɛ Єqiꝑetar ɛ bupe, i ndihu Πɛrsɛut me 168. Πo ꝑasdaj umunt đ' ajy nga pɛmɛt' i uɢterise se Romasɛt.

Andriskua, q' ube mbrɛt ne Maqɛđoni me 152 uꝑerꝑoq mɛ Єqiꝑetaret' ɛ tij baɢke te ɢꝑetontɛ memeđɛne nga Romasite. Πo umunt ne

Hidne prape ð' ajy, sɛ pɛmɛt' i uɕteris' se Romese iɕ i mað ɕume.

Havâo-Emili si zu Maqɛðonine dergoj ne Toskeri Aniqne mɛ uɕteri, Aniqi mori mɛ raðe qytɛtɛte, qe kiɕine ðimokrati: Fanotine, Hasarone, Tɛkmione, Filaqne, Orione, ɛtj. ɛtj. Emili ɛrði pasdaj vɛte ne Toskeri ðɛ mori 150 mije rober nga vendi, q' i kiɕine ndihure Hɛrsɛut. Beri plaçke giðe vendine; plaçkene kur ɛ ndau ne mɛst t' uɕterise; i rane ç' do kaloresi 400 dinare, ðɛ ç' do kembesi 200. Dogi ðɛ 70 qytɛtɛ, qe sot te ɕumevɛ upɛndɛne germaðate.

Qytɛtɛ te vjɛtere ne Toskeri kane qene: Orikoja, Ogqismoja, Kasopi, Vɛrɛniku, Finiku, Vɛaqi, Fanotija, Elɛusa, Bokna, Halɛsti, Olpi, Buçindrua, Hɛstrini, Almini, Asoja, Amvraqia, Qironia, Itoni ɛtj. ɛtj. Ne Toskeri Romasite hɛren' ɛ pare lane qɛvɛritar ɳe vendes, qe quhɛj Hapop; ky ɛ priɕi vendine, sɛ qɛ i lik ɕume.

Mɛ Romasite, vɛtem Ɠqipetarete leftuane mɛ trimeri te maðɛ, pa kombɛt' ɛ tjɛre s' leftuane dot.

Romasite nuk' ɛ muape Ɠqiperine, ɛ s' ɛ vune dot farɛ ne xpɛðe, po kiɕ lirine ɛ iɕtɛ

me vɛthɛ, ðɛ qɛvɛrisɛj pas zakonevɛt te saj, ɛ mɛ ŋɛres te vendit.

Me 447 pas K. Atiλa, si priɕi giđ' Evropene mɛ ŋɛres t' ɛgere, ɛ popi ðɛ Ɠqipɛrine. Has ati Sarmatete, Hunete, Ostrogotđete, Gotđete ɛtj. ɕkuan' ɛ qendruane ne Ɠqipɛri si ðɛ gɛtke. Me 487 Buλgarete bene ɕume plaçke ne Ɠqipɛri, ð' uhoqn' ɛ qendruane pertɛj Tunese. Me 523 prape Buλgaret hyne ne Ɠqipɛri. Has daj Sλavinete, Avarete, te luftavɛt te kryqit ɛtj. ɛtj. Po keta te giđe s' hyne vɛtem ne Ɠqipɛri, por vane ne giđe bote.

Me 1100 pas K. Normandet' ɛ Napoles' ɛđɛ Vɛnɛtjanete kiɕine mape vendɛ ɛ bere qɛvɛri me vɛthɛ ne Ɠqipɛri.

Dukɛ dobetuare Byzandiŋte, Ɠqipɛrija po mir fuqi: Qɛne bere disa mbrɛteri te vendit te vogela ; m' ɛ mađ' ɛ te giđavɛ iɕtɛ ɛ Krujesɛ, qe mbrɛterontɛ Ɠon-Kastrioti. Nga mbrɛterɛt' ɛ tjɛre te Ɠqipɛrise n' ate kohe iɕ mê m' ɛmere Ɠpata, Zenebiɕa, Topja, Apaniti, Daɕmani, Ɠon-Koka, Dukaginі ɛtj. ɛtj. Ɠqipɛrija, qe kur ra ne doret te Romasɛt ɛ tehu, iɕtɛ ɕɛɕ i ɕume ngarjɛvɛ. Ɠqipɛtarete s' ɛ kiɕine hapuare trimerin' ɛ daɕurin' ɛ memeđɛut;

po vinin' ɔgersirat' ɛ huaja pa te prɛre, sɛ iɔ koh' ë perzjɛrjɛs' se kombɛvɛt.

Kur unda mbrɛteri ɛ Romese, lum' i Drinit iɔ kufi.

Ɔqiperija nga Drini ɛ poɔte iɔ ɛ Byzandiɳɛt, andɛj ɛ lart iɔtɛ ɛ Romasɛt.

Tyrqite me 1435 hyne ne Ɔqiperi. Me 1444 Skɛndɛr-Bɛgu ɛ zu prape fron' ɛ t' ɛt, te Ton-Kastriotit ne Kruje, ãɛ leftoj mɛ Muratn' ɛ dyte ɛ mɛ Mɛhmɛtne ɔume kohe. Has vdɛkjɛse soje me 1469 Ɔqiperija ubaɔkua mɛ Tyrqine.

Ɔqipetarete, si ne koherat te para, aɔtu ãɛ ne koherat te Romasɛt ɛ te Tyrqɛt, qendruane trima ɛ bupa mɛ paqe.

Ne koherat te vjɛtera vɛç mbrɛterɛt, q' iɛine ne Ɔqiperi, kane mbrɛteruare ãɛ ɔume Ɔqipetare ne vendɛ te huaj: si Itolɛmɛɳte, qe mbrɛteruane n' Egypte ɛtj. ɛtj.

Eãɛ ne kohet te Romasɛt kane dale ɔume ɳɛres mɛ ɛmere nga Ɔqipetarete, eãɛ ajy Konstandin' i maã, qe beri mbrɛterin' ɛ Byzandiɳɛt eãɛ Konstandinopolene, iɔtɛ Ɔqipetar.

Ne Tyrqi prape, ɔume te mbeãɛɳ kane qene Ɔqipetare, si: Qyprilite, Bajraktar-Mustafa-pa-

ɕa, Mɛhmɛt-Aliu, qe beri nene-mbrɛterin' ɛ Egyptese, Γika, q'iɕ bɛu i Vlahise ɛtj. ɛtj.

Gqiperija qemoti qɛ ɛ gɛre ɕume, si ðame, po dukɛ perhapure Grɛkerit' ɛ Gqɛhte, unguɕtua Gqiperija. Sot Gqipetarete s' jane vɛtem ne Gqiperi, gymes' ɛ Grɛkerise eɕte ɛ ndenure nga Gqipetare, n' Itali prape ka ɕume Gqipetare ɛðɛ gɛtke, qe jane perhapure nga t' arðurit' ɛ te huajɛt ne Gqiperi.

Garibaldi mɛ Gqipetaret, qe jane n' Itali, beri Italine. Sulotete, Iðriotet' ɛ Spɛcjotete, qe ben' Elaðene, jane Gqipetare ðɛ flasine guhene ɕqip ðɛ sot.

Ne mbrɛterit te Tyrqise s' u bene rop Gqipetarete, si s' qene bere kupe, po ɕkuane miqesiɕt ɛ velazeriɕt. Eðɛ mbrɛterija i dɛɕ fort, ðɛ i pat me ndɛr Gqipetarete, po ɛðɛ Gqipetarete punuane mɛ bɛse per mbrɛterine.

Gqipetarete sot jane giðe ne komp, ne fare ne fili, ne femije; kane ne guhe, ne zakon, ne gak, ne zemere, ne ɕpirt ɛ jane ne fis. Gqipetari eɕte m' i vjɛtere, m' i fisçim, ðɛ mê trim nga giðe kombɛt' ɛ Evropese.

Γuha ɕqip eɕte m' ɛ par' ɛ giðe guhevɛt t' Evropese ðɛ m' ɛ bukure, po eɕt' ɛ pa punuare.

Gqipetarete qe se pari iɕine komp me vɛthɛ, s' iɕin' ɛðɛ s' jane, as kane per te qene kupe, as Grɛkere, as Λatine, as Gqɛh, as ge tjatere, po vɛç Gqipetare. Γiðe botene fɛte i kane ndare, vɛç Gqipetarete kane pasur' ɛ kane sot, mê tɛpere sɛ kur-do-hɛre veλazerine, miqesine, daɕurine, ŋɛrezine ðɛ maλ' ɛ memeðɛut te giðe, ðɛ tɛkdo vɛne Gqiperine s' ɛ hapojne.

Vɛtem ŋe ge i duhɛte sot Gqipetarit, qe te map' uðe per giðe te mirat' ɛ te mbroðtat' te qytɛterise ɛ te diturise ðɛ t' urtesise: te ɕkruaret' ɛ guhese Gqip.

BKSH

VII

ΓUHA ЄQIH

Πελasgete đuhεte sε kan' arđure nga Hindi.

Ne Hind iϭ ŋe komp i vjεtere, [1] cili flistε ɡuhene Sanskritε.

Ajy komp mε ɡiđe ɡuhet te tij, ka humbure laϭtazi.

Te diturit' ε Evropese nga ç' ka lene ky komp, mblođ' ε vune mb' uđe ɡuhen' ε humbure!

Kejo ɡuhe nɡan ϭume me ɡuhete Єqip.

Qe nga Hindi ε ɡεr ne funt t' Evropese, sa kombε jane đuhεne Hindo-Γεrmane, te ɡiđe keta kombε zihεne si ŋe femije, đε ɡuhet' ε tyrε ŋe fare.

Keta kombε te tere kane áte Єqipetare đε ɡiđe ɡuhet' ε atyrε, kane meme Єqipεne.

Fjala Πελasg munt te jεte Πελgas, sε εrđe nga Πελgu i dεtit, a munt te jεte plak, a plεq, po te huajte ε kane ndryϭuare.

Θone sɛ giđe kombɛte, qe leftonine ne Troe, iɕine nga far' ɛ Iɛλasgevɛt.

Ho Elinet' ɛ vjɛtere iɕine, si đame, ɳ' ujɛm i perzjɛre pɛj ɕume kombɛ.

Grɛkerit' ɛ sotme s' jan' ata, q' iɕine qemoti, po eɕte ɳe tjatr' ujɛm i perzjɛre se riɕ.

Eđɛ Λatinete aɕtu iɕine kombɛ te ɕum' ɛ te perzjɛre.

Vɛç Gqipetari eɕte komp i par' ɛ i pa perzjɛre.

Kombɛte, si đame nga Hindi ɛ gɛr ne funt t' Evropese jane ɳe femije đɛ quhɛne Ariane.

Keta jane Hindasit' ɛ vjɛtere ɛ te humbure, sɛ te sotmite jane đɛ ata te perzjɛre.

Has atyrɛ vine IIɛλasgete ɛ Gqipetaret' ɛ sotme.

Hasđaj Hɛrsanete, Elinete, Λatinete đɛ bijt' ɛ tyrɛ, qe jane sot giđ' Evropasite.

Far' ɛ dyte đuhɛte Sɛmitikɛ, qe jane Israilinte đɛ Arabete.

E trɛta jane faret' ɛ Gqehɛt.

E katreta eɕte far' ɛ Mongolevɛt, qe jane Kinasite, Tyrqite ɛtj.

Eđɛ BuΛgarete jane nga far' ɛ Tyrqɛt, po kane hyre ne mɛst te SΛavevɛt ɛ jane SΛavosure.

Aɕtu đɛ Maxaret jane nga far' ɛ Mongolevɛ, po kane hyre ne seret t' Evropasɛt.

Si ndahɛne ŋɛrezija me katre fare, aɕtu ɗɛ fytyrat' ɛ tyrɛ ndahɛne me katre, sɛ ç' do fare ka ŋe fytyre me vɛthɛ.

Aɕtu ɗɛ ɡuhete ndahɛne me katre: Arianɛ, Sɛmitikɛ, Sʎavɛ ɗɛ Mongolɛ.

Fara, fytyra ɗɛ ɡuha ɛ Arianevɛt jane mê te mira nga te tjɛrate.

I ɲar' i Arianevɛt, qe pon sot, eɕte Ɗqiɲetari, i cili eɕte i bir' i Πɛʎasgevɛt. Aɕtu ɗɛ fytyr' ɛ Ɗqiɲetarit ɛ koka ɗɛ mentte ɛɗɛ ɡuha eɕte krɛj i te ɡiɗevɛ.

Γuha Ɗqiɲ ka te beŋe mɛ Sanskritɛne, mɛ ɡuhen' ɛ vjɛtere t' Elinevɛt ɗɛ mɛ Λatiniɕtɛne.

Peŋet' ɛ fjalevɛ jane ŋe, ɲo menyr' ɛ Ɗqiɲɛse nɡan mê ɕume mɛ Λatiniɕtɛne ɗɛ mɛ te bijat' ɛ saj, qe pojne sot, mɛ Frenɡiɕtɛn' ɛ mɛ Italiɕtɛn' ɛɗɛ mɛ motrat' ɛ tyrɛ.

Γuha Ɗqiɲ i ka fjalete mɛ ɲake pokjɛ, ɲa kjo eɕte ŋe drite ɲer ata, qe kane diturin' ɛ ɡuhevɛt, q' u pefɛn sɛ ɡuha Ɗqiɲ eɕt' ɛ ɲar' ɛ ɡuhevɛt.

Λatiniɕtja ɗɛ Grɛqiɕtja kane fjale te ɡata ɛ mɛ ɕume pokjɛ, andaj mipɛne vɛɕ sɛ jane te ɲasdajmɛ.

E ter' Evroɲa, ɡɛr dijɛ ɕkruantɛ ɗɛ kendontɛ Λatiniɕtɛne.

Ne ditet tona ubene ɡuhet' ɛ Evroɲese, u vune ɢkroŋa ɗɛ vane mbroɗ. Aɢtu ɛɗɛ ɡuhet' ɛ Sʌaverɛt.

Ɲo ɢkroŋat' ɛ ɡiɗe ketyrɛ ɡuhɛ s' jane bere mɛ ɢume mendim, ɲa s' jane ɗɛ aqe te mira.

Kiɢ te drɛjte i ɡori Lajɲniç, qe ɗoɢ: „m' ɛɲni ɢkroŋa te mira, t' u aɲ ɡuhe te bukure; m' ɛɲni ɡuhe te bukure, t'u aɲ qytɛteri te mbaruare."

Γuha ɢqiɲ si eɢte vɛt' ɛ bukure, aɢtu ka ɗɛ ɢkroŋate te bukura, sɛ jane bere mɛ ment ɛ mɛ mendim, nuke si u-ɡɛtne, ɲ' andaj jane ɲrɛre si poba ɲas truɲit.

Γuha ɢqiɲ eɢte ɲra ɢum' ɛ bukure, ɲo duhɛte ɢkruare mɛ kujdɛse ɗɛ mɛ ɢije ɛ mɛ bukuri.

Te ɢkruhɛte fjɛɢte ɢqiɲ, ɛ ɲa ɲerzjɛre mɛ ɡuhe tjatre kuɲe, sɛ fjal' ɛ huaj eɢte si dɛɲi ner ɗen.

Γuha Gqiɲ eɢte mjaft ɛ ɡɛre ɲer ata, q' ɛ dine mire, ɲa ka ɗɛ lɛhtesine, qe baɢkon dy fjale, si: vɛte-dije, meme-ɗɛ, ɲune-mbare, buke-ɗenes, ɛtj. ɛtj.

Tyrqiɢtja eɢte ŋ' ujɛm i baɢkuare ɲrɛj tri ɡuheraɢ, ka arabiɢtɛne, ɲɛrsiɢtɛne ɗɛ tyrqiɢtɛne, qe jane te huaja ŋera ɲga tjatra. Andaj do

kohe te ɕume, ŋgɛ ðɛ mundim te mað sa te mesohɛte.

Aɕtu ðɛ grɛqiɕtɛja ka te vjɛtrene, qe ka vdɛkure mɛ Omir' ɛ mɛ Hλatone, ka até, qe flitɛte, ɛ cila eɕt' ɛ priɕure ð' ɛ feλiqure, pa ka ate, qe ɕkruhɛt' ɛ kendohɛte, ɛ cila s' munt te ndahɛte nga ɛ vjɛtra, pa s' ɛ mɛr vɛɕ ðɛ ŋɛrezija.

Keɕtu ðɛ grɛqiɕtɛja s' eɕte guhe per te mesuare, sɛ nuk' ɛ di as i zoti, jo ta mesoŋ' i huaji.

Tuha Ɠqip ɛ vjɛtre, ɛ rɛ, ɛ folure, ɛ ɕkruare, eɕte ŋe ɛ vɛtemɛ, eɕte ɕum' ɛ lɛhte per Ɠqipetarete.

Tuh' ɛ memeðɛut eɕt' ɛ nɛvojɕimɛ ɕume per kombine, sɛ pa ate s' benɛte ge farɛ.

Si per giðe punete, aɕtu ðɛ per bɛsete eɕte mjaft guh' ɛ vɛt, sɛ ðɛ Hɛrendise ŋeriu duhɛt t'i falɛt' ɛ t' i lutɛte mɛ zemret te tij mɛ zet te tij, ɛ mɛ guhet te tij.

Mire ɕum' eɕte giðe kombi te kendoŋ' ɛ te ɕkruaŋe guhen' ɛ memeðɛut, sɛ vɛtem mɛ ate munt te qytɛterohɛte si duhɛte.

H' ajy, qe do mê tɛj. munt te mesoŋe Frengiɕtene, q' eɕte guh' ɛ pergiðeɕmɛ.

BKSH

VIII

NDRYCIMET' E TUHESË

Tide guhet' ë tjera kane cume ndrycimë, po dë Gqinja ka pake.

Toskerija fundin' ë fjales' ë dote më *r*, si ne Latinistet, ne frenqistet, ë ne italistet; Gegerija ë dote më *n*, si ne greqistet ë ne persistete:

arâure = *arâune*
trimeri = *trimeni*
dacuri = *dacuni*

Toskerija perndor *mb*, Gegerija *m*, si:

mbaŋ = *maŋ*
mbuc = *muc*, etj.

Gkroŋen *e*, Gegerija ë ka *â*, te trac' ë më hunde si:

hene = *hâne*
âen = *âân*, etj.

Si ca vendë te Toskerise, qe s' done dot *sy*, *dy*, *ky*, po done: *si*, *di*, *ki*, actu dë ca vendë ne Gegeri tek ecte *q*, vene *ç*, tek ecte *g*, vene *x*, si: *qint*, *çint*; *gacte*, *xacte*, etj.

ɢkroŋa *e*, ne fjalet mɛ dy pokjɛ kendohɛte mire, si: *ɗaɢe*, *dasme*, *leme*. Aɢtu ɗɛ ne fjalet mɛ tri pokjɛ, si: *fytyre*, *menyre*, *pasqyre*, ɛtj.

Ho ne te tjɛra, si: *arɗure*, *ɢenuare*, *deɢiruare*, *iɢine*, *kiɢine*, *pinine* ɛtj., fort pake zihɛte ngojɛ, mɛ ɡiɗ' ate ɢkruhɛte, sɛ aɢtu duhɛte. Vɛtem ne vjɛrɢet kur duhɛt te kendonɛte ɢkruhɛte, kur s' duhɛte ɢuhɛte, sɛ priɢ farɛ masen' ɛ vjɛrɢese, si:

Iɢine ŋɛres te mire,
Ha nuk' iɢin te peɢtire. ɛtj.

Jane ɗɛ ca fjale, qe ɗuhɛne te laɗitura me ca vendɛ, si:

drɛq = *drɛjt*
frɛ, *frɛri* = *frɛn*, *frɛni*
ɡu, *ɡuri* = *ɡu* , *ɡuni*
pajcoŋ = *paqesoŋ*
mɛjtohɛm = *mendohɛm*
vɛre = *vɛne*
kater = *katre a katere*
vjɛç = *vjɛtɢ*, ɛtj.

Fjalete: *Lɛskovík*, *Hlaneɢnik*, ɛtj. pandɛhɛne te huaja, po jane farɛ ɢqip, si: *ɗaλanik*, *mɛsnik*, *ɡalpanik*, ɛtj. Aɢtu ɗɛ *Borocke*, *Ogorcke*, *Vrepcke*, ɛtj. jane si ɗɛ: *Nɛmerçke*, *skercke*, ɛtj. jane ɢqip.

IX

FUNDI

Sindekur âame, Gqiperija ka qen' ε vjeter εâ' ε maâε, âε Gqipetarete te zott' ε te mire giâeqe, s' kane hyre kupe ne xgεâ' ε s' kane rene nde dobeti, po âε kur kane qene te huaj ne Gqiperi âε ahεrε mbrεterontε Gqipetari, paresija, plεqesija, lig' ε vendit, guha Gqip.

Kane qene εume qεres te mbeâεq Gqipetare: Aqilεhti, Alɜksandr' i maâ, Hipua, Konstandin' i maâ, Skenderbεu mε εokete.

Gqipetarete baεkuan' Italine, bene Elaâene, mbajtne Tyrqine εtj. εtj.

Ho, punuane âε per Gqiperine. Gkodranete, Ali—Haεa, Ponlεka, Silahdari, εtj. εtj. jane perpjεkure per εpetimt te memeâεut.

Si ube giâe bota âε Gqipetarete lane bεsen' ε vjeter' ε muape Kriεterimne, kur unda Kriεterimi âε Gqipetarete si giâe ca mbεn' Or-

ðoðokse ɛ ca Katolike. Mê pasdaj kur ɛrðe Tyrqite, ubene si giðe kombɛte ðɛ Gqipetarete ca Myslimane.

Ho, Gqipetarete kane qene ɛ jane ðɛ dote jɛne, ɛ duhɛt te jɛne per jɛte te baɕkuare ɛ te pa ndare,

Tani dot' iɕ mire t' iɕ ɛ baɕkuare giðe Gqiperija: Toskeri, Gɛgeri ɛ Maqɛðonija, qe jane te ndara me pɛse pjɛse: Gkodre, Ysqyp, Janine, Manastir ɛ Sɛlɛnik.

Te baɕkohɛt i tere ky vent, qe ben teresin' ɛ Gqiperise.

Ne giðe Gqiperit jane Gqipetarete, Vlɛhte, qe jane te perhapure, s' baɕkohɛne dot mɛ Vlahine, po s' pojne dot ðɛ mɛ Slavet' ɛ mɛ Elinete, andaj jane mɛ nɛ, aɕtu ðɛ Myslimanete, qe s' jane Gqipetare ðɛ Israilitе, qe s' u ka rɛzik trɛgetija.

Vertɛt ne kufit t' Elaðes ka ca Eline. Ho pake Gqipetare ka n' Elaðe?

Ka ðɛ pake Serbas ne kufit te Serbise, po ka ðɛ ɕume Gqipetare ne Serbi. Ne Malt te Zi ka ɕume Gqipetare, ɛ ne Gqiperi s' ka as qe nga Malezeste. Ka mê ɕume Bulgare ne kufit te Bulgarise, po ðɛ ne mɛst te Bulgarevɛt nuke ka pake te huaj.

Π' andaj fqiŋete t' ane s' kane farε te drεjte ne kete ꝑune.

Ky vent ꝑra, eɕt' i tere Ɠqiꝑeri ɗε i ꝑandare.

Ꝑɕte nεvoje ɗε ꝑer Ɠqiꝑetarete εɗε ꝑer fqiŋete, ɗε ꝑer Mbrεterine ε ꝑer ɡiɗ' Evroꝑene, te baɕkohεt' ε te ndritohεte Ɠqiꝑerija, si ɗε ɕoqεt' ε saj, te kεte ɡuhen' ε saj ε ɡiɗe ç' i duhεte.

Πo ꝑer ɡiɗe keto duhεt te ꝑerꝑiqεmi nat' ε dit' ô Ɠqiꝑetare!

F U N T.

BKSH

BKSH

MBAJTJE

		Faqɛ
I	Hrindite t' ane	3
II	Fjalet' ɛ te dituret	8
III	Toskerija	11
IV	Maqɛdonija	17
V	Gɛgerija	23
VI	Gqipetaret' ɛ te huajte . . .	27
VII	Fuha Gqip	33
VIII	Ndyɛimet' ɛ puhes	39
IX	Fundi	41

BKSH

RAБUA I NDIHMƁTARƁVET

Memeɑ̃ɛu ɑ̃ɛ Kombi Ɑqiƿetar ua mbajte ment!

EMRATƁ	Fren.
Te Buʎgarise:	
Бimitri N. Mollɛ Korça	40
Θimi Sɛrani	4
Tili Kita Statoberɑ̃a	3
K. Çili	2
Te Ɑqiƿerise:	
Ɑahin Loŋako	22
Mɛhdi Rakiƿ Fraɑeri	10
Afes-Bɛu	4
Darum Bɛu	4
Nɛlo Fraɑeri	2
Isa Kukri Elbasanas	4
Fɛtah Cɛka „	6
Kambɛr Sɛdini „	4
Qazim Sɛdini „	3
Пɛtri Пoƿes „	2
Halid Cɛka „	2
Kosti Бokes Kavaja	4
Иe Ɑqiƿetar nga Tolari	4
Duçɛ H. Jorgobaba	2
Sotiraq Oʎani Kruɑova	4
Haxi Ali Beŋeza	2
A. Voɑtina Пrɛvɛza	4
S. N. Kurvɛlɛɑi Пrɛvɛza	4
Uzur Гirokastra	4
Muhtar Kastrinoj	4
Emin Fɛhmi Пrɛvɛza	1

EMRATƁ	Fren.
R. Fraɑari	4
B. Hamzaraj Borɑi	2
F. Z. X.	2
S. Hasan Fraɑeri	4
Fasin Maleɑova	2
Kurvɛlɛɑ Çinka	2
Riza Пrɛvɛza	2
I. Sɛlim Пrɛvɛza	2
R. B. Libehova	2
Te Serbise:	
Ligor Andoni nga Darɑ̃a	10
T' Italise:	
Antonio Krisƿi nga Roma	4
T' Eƿyƿtese:	
Sƿiro Risto Dinɛ Ɑibin.	10
Θimi П. Dinɛ Bɛni-Sɛff	4
Hristo Ndrɛko Knɛsna	4
Ilia N. Avramuɑi Mansure	10
Koci Гɛrgo Mansure	4
Te Romanise:	
Tɛgo Sotir nga Nɛgovani	10
Nastas Б. Ɑɛrbɛʎu „	5
Vasil A. Xoxɛ „	8
Бimitraq A. Zisi „	5
Sotir A. Xoxɛ „	5
Vanƿɛl A. Dɛdɛ Baʎk.	3
Hristaq I. Uçɛ	3

BKSH

ABECEJA ƈQIII
L'ALFABET ALBANAIS
ΤΟ ΑΛΒΑΝΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

Ƈqip.	Fren.	Grεq.	Ƈemb.	Ƈqip.	Frεn.	Grεq.	Ƈemb.
A, a	a	α	ar	**N, n**	n	ν	nate
B, b	b	μπ	bar	**Ɲ, ɲ**	gn	νι	ɲεri
C, c	ts	τσ	cap	**O, o**	o	ο	ore
Ç, ç	tch	τς	çap	**Π, p**	p	π	pule
D, d	d	ντ	daɞ	**Q, q**	q	κ[ι]	qεn
Б, ƌ	dh	δ	ƌê	**R, r**	r	ρ	rip
E, ε	é	ε	εrɡent	**P, p**	rr	ρρ	pap
Ɛ, e	e	η	enɡeƛ	**S, s**	s	σ	sapun
F, f	f	φ	frike	**Ɛ, ɞ**	sch	σσ	ɞale
G, g	g	γ[α]	grua	**T, t**	t	τ	trim
Γ, ɡ	gue	γε	ɡarper	**Θ, ƌ**	th	ϑ	ƌane
H, h	h	χ	hale	**U, u**	ou	ου	uƌe
I, i	i	ι	i mire	**V, v**	v	β	vaƌεze
J, j	ya	ι	jave	**X, x**	dz	ντς	xbaƌure
K, k	k	κ	kaɞte	**X, x**	dg	δς	xami
L, l	l	λ[ε]	laker	**Y, y**	u	υ	yƛ
Λ, ƛ	lh	λα	ƛambe	**Z, z**	z	ς	zé ı ere
M, m	m	μ	macε	**Ʒ, ʒ**	j gé	ςι	ʒapik

Raƌósesit ƌε mprójtesit ε Ƈtypeɞkroɳes:

Arketar:
K. Π. LUARASI

Ƈkroɳes:
K. I. TREBICKA

Gostilnica „Carigrad", Ulica Vitoɞa.

BKSH

BKSH

BKSTH

ZƐƂƐNJE

Ɛtypɛɛkroŋa Ɛqipɛ **„Mbroɖesia"** ne Sofjɛ, u-ɛp zê ɖɛ i vertɛton ɡiɖe zoteriŋte ndihmes ɖɛ pajtimetare, aɛtu ɛɖɛ atyrɛ zoteriŋɛ qe nuke kane patur te ŋohur ɡɛr me sot; sɛ te tri copet **bibƛa** qe jane pas Istorise, dote ɛtypɛne ŋera pas jatrese. Πer te qen' ɛ ditur sɛ ɛrɖe te hoƛat ne Ɛtypeɛkroŋet tène, ndihmetarevɛt ua ɛenuam ɡiɖe te hoƛat ne **raɖuat** t' ɛmeravɛt. Andaj pra, atyrɛvɛ qe na derguan mê tɛper sɛ ŋe frenge, dot u-dergohɛne pa te hoƛa librat' ɛ tjɛra, qe kiɛime ɛkruar ne **griɛimt Πriƛ 1899,** pas sumes qe ka ɖuruar cilido. Mɛ qene sɛ nisem te ɛtypim ŋe bibƛe te rɛ, ɛ cila quhɛt: **„Vjɛrɛeɛkrɛsetorɛ"** bere prɛj ŋe Πrifti nga Ɛqiperija, dote vonojme nake kohe.

* * *

GRIƆIM

per

Ditepefɛŋesin „Kombiar" 1900.

Lutim z. z. baɛkepunetoret ɖɛ kendoŋesit tàne te çpɛjtojne per té derguar artikƛat, a vjɛrɛa sa kane bere gati per Dit. ɛ motit 1900 ti kɖɛjne mɛ kohe, aɛtu pra ɖɛ ndihmate, sɛ kete mot dote ɖale m' i mbaruare se ɡiɖaɛ: mɛ fytyrat' ɛ mbrɛtervɛt t' Evropese ɖɛ ɛume te tjɛra te nɛvojɛimɛ.

* * *

Ne ɛtypeɛkroŋet „Mbroɖesia" ɡɛndɛn keto bibƛa per te ɛitur:

Kalɛndar' i motit te pare 1897 qin. .	—·50
Kalɛndar' i motit te dyte 1898 „ .	—·50
Kalɛndar' i motit te trɛte 1899 „ .	—·60
Γyjom Tɛlli bere prɛj **L. Skendo** qin.	—·60
Flɛtor' ɛ Bɛktaɛiŋɛt prɛj **N. H. F.** „	—·20

BKSH